ПРОГРАМА

для загальноосвітніх навчальних закладів

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

10 – 11 КЛАСИ

Рівень стандарту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Пропонована програма з історії для 10-11 класів складена, виходячи з цілей, вимог і змісту навчання історії у школі, закладених у Державному стандарті освіти (освітня галузь “Суспільствознавство”) та відповідно вимог до профільної школи. Представлено курси історії України ХХ – початку ХХІ століття, які складають хронологічно послідовну лінійну систему історичної освіти.

Зміст навчального історичного матеріалу побудований на домінуванні синтезу культурологічного, цивілізаційного та соціоантропоцентричного підходів у контексті всесвітньої та європейської історії, оскільки програма розрахована на учнів шкіл гуманітарного профілю. Людина розглядається як суб’єкт і творець історичного процесу. Методологія відбору змісту програмного матеріалу базується на системі таких загальнолюдських і громадянських цінностей українського суспільства як гуманізм, Батьківщина, самовизначення, права і свободи людини, держава, громадянин, людина, сім’я тощо.

Процеси, події і явища вітчизняної історії висвітлюються у контексті загальноєвропейської та світової історії. Такий підхід вчитель може за даною програмою реалізувати шляхом синхроністичного вивчення та узгодження матеріалу відповідних курсів вітчизняної і всесвітньої історії, виходячи із можливостей міжкурсових зв’язків. При плануванні навчального процесу педагог може сам визначити оптимальну для конкретної педагогічної ситуації послідовність розгляду окремих тем і сюжетів, місце включення регіонального та локального матеріалу. Інколи доцільним є поєднане вивчення тем з курсів вітчизняної і всесвітньої історії. Це стосується, наприклад, історії міжнародних відносин і зовнішньої політики у ХХ ст., історії Першої і Другої світових війн, окремих питань історії культури тощо.

Зміст курсів інтегрує соціальну, економічну, політичну та духовну історію та висвітлює тісний взаємозв’язок всіх сфер людського буття. В межах даного підходу особлива увага приділяється питанням духовності, повсякденного життя, психології суспільства, взаємовідносинам, взаємовпливу та діалогу культур різних народів. Це дозволяє разом з формуванням конкретних знань та загальноісторичних уявлень учнів створювати умови для розвитку їх моральних та естетичних цінностей. Окрему увагу приділено регіональній та місцевій історії (історії краю), що дає можливість виховувати патріотичні та державницькі почуття та якості школярів, посилює інтерес до історичної інформації. В темах “Історія рідного краю” передбачений насамперед розгляд історичного матеріалу місцевості, де розташована школа: міста, селища, села, району. Зміст відповідних тем передбачає як вивчення конкретних подій, явищ, історичних постатей краю, так і порівняння їх з подіями і явищами, що відбувались на території країни в цілому. Такі теми потребують широкого залучення учнів до самостійної пізнавальної діяльності, зокрема з елементами досліджень.

Програмою передбачено поглиблене вивчення більшості тем у порівнянні з рівнем програми за стандартом, посилено проблемний характер викладу як основу формування гуманітарного світогляду учнів відповідних профілів навчання.

З психолого-дидактичної точки зору програму побудовано на поєднанні особистісно-орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів до навчання.

З психолого-дидактичної точки зору програму побудовано на поєднанні особистісно-орієнтованого та розвивального підходів до навчання.

Це вимагає від учителя значної психологізації навчально-виховного процесу, умінь розбудувати його з урахуванням даних постійної діагностики рівня розвитку та навчальних досягнень учнів, стимулювання, мотивування їх пізнавальної діяльності, забезпечення високого рівня їх активності й самостійності.

Поєднані у клас учні створюють неповторну комбінацію потреб, інтересів та пізнавальних можливостей, яка виключає шаблонний підхід у навчанні. Один і той же зміст не може бути однаково опрацьованим у різних класах, тому в побудові уроків, виборі структурних форм учитель керується насамперед методичною доцільністю та конкретними умовами навчання. Прикметами сучасного навчального заняття є відсутність стандартних ознак у його структурі та методиці, розмивання меж між його елементами.

Сьогодні учні все частіше виявляють свою компетентність не тільки під час опитування або при його закріпленні засвоєного, а безпосередньо у процесі аналітичної роботи над новим матеріалом, що вимагає широкого впровадження у шкільну практику різних моделей активного навчання від проблемного викладу навчального матеріалу вчителем і розв’язання проблемних завдань до самостійної пошуково-дослідницької роботи учнів. Критерієм оцінки навчальної діяльності учнів є сьогодні не стільки обсяг матеріалу, що залишився в пам'яті, скільки вміння його аналізувати, узагальнювати, активно використовувати в нестандартній (позанавчальній) ситуації, вміння самостійно добувати знання, вести пошуково-дослідницьку роботу. У зв'язку з цим зростає значення самостійної роботи учнів як на уроках, так і в процесі виконання домашнього завдання.

Пропонована програма розрахована саме на такі особливості навчання. Вона дає можливість учителю самостійно варіювати матеріалом, творчо підходити до організації навчання учнів. Успішним є те навчання, яке створює атмосферу зацікавленості, небайдужості до матеріалу, що розглядається, спільного пошуку вирішення навчальної проблеми.

Основними компонентами програми є: зміст історичного навчального матеріалу, перелік державних вимог до рівня профільної підготовки учнів, на який учитель орієнтується під час вивчення конкретних тем окремих курсів.

До кожної теми надано провідні ідеї, що забезпечують загальну концепцію розуміння змісту теми, орієнтовний узагальнений перелік інформаційних питань змісту, які обов'язково мають бути відбиті у підручниках або інших посібниках, що повідомляють учням зміст навчального історичного матеріалу. Вони засвоюються учнями у вигляді знань історичних фактів і понять різного ступеню узагальненості і складності.

З компонентом програми «Провідні ідеї теми» можна працювати, виділивши для цього окремий вступний урок або використовувати ці ідеї як світоглядний орієнтир для опрацювання навчального матеріалу теми.

Інформаційні питання не розподілені за окремими уроками, що дозволяє учителю самому визначати назву теми уроку, кількість, обсяг і перелік питань, що вивчатимуться на тому чи іншому уроці в залежності від особливостей учнів класу та його індивідуального підходу до викладання.

Пропоновані інформаційні питання забезпечують поглиблене вивчення історичного матеріалу гуманітарного соціокультурного спрямування, оскільки дана програма призначена для учнів профільної школи, які навчаються за суспільно-гуманітарним і філологічним напрямами. Запропонований навчальний матеріал підлягає обов'язковому засвоєнню учнями на різних рівнях навчальних досягнень у відповідності до індивідуального розвитку пізнавальних можливостей того чи іншого учня. Повне опрацювання знань у певній системі, їх усвідомлення і застосування забезпечуються у даній програмі не тільки запам'ятовуванням, а й опрацюванням їх за завданнями, що передбачені наступним компонентом програми «Державні вимоги до рівня профільної підготовки учнів».

Державні вимоги до рівня профільної підготовки учнів, представлені у програмі, сформульовані у відповідності до діяльнісного і компетентнісного підходів. До кожної теми подано два переліки умінь і навичок, яких мають набути учні підчас її вивчення. Першій перелік складають основні історико-предметні (хронологічні, просторові, інформаційні, мовленнєві, логічні та аксіологічні) уміння та навички учнів різних класів у відповідності до їх вікових та пізнавальних можливостей, які поступово ускладнюються та поглиблюються. Другий перелік складають більш складні, комбіновані, інтегровані уміння, навички та емоційно-ціннісні орієнтації і ставлення учнів, що в сукупності складають їх предметну історичну компетентність. Без опанування учнями першої групи умінь неможливо набуття ними відповідної компетентності.

Систематичне та послідовне формування перелічених знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій забезпечує розвиток в учнів відповідних предметних компетентностей з історії, й є основою для набуття учнями ключових компетентностей.

Програму складено у відповідності до наступного розподілу навчального часу.

Послідовність вивчення курсів історії України по класах

Клас	Курси	Кількість годин
10	Історія України	35
11	Історія України	52

Навчальний матеріал кожного курсу у програмі розподілений на теми, для кожної з яких визначені орієнтовні часові межі. Кожну тему завершують уроки узагальнення і тематичного оцінювання, на які виділено окремі години. У програмі передбачено вступні уроки до кожного курсу інтегрованого змісту, які сприяють формуванню в учнів цілісних гуманітарних, соціокультурних та історичних уявлень, встановленню наступності у вивченні вітчизняної історії, кращій організації пізнавальної діяльності учнів. На таких уроках учні мають познайомитись зі структурою та методичним апаратом відповідного підручника та іншими видами джерел інформації з курсу (текстами, фрагментами історичної літератури, письмовими та речовими історичними джерелами, інформацією Інтернету, ілюстраціями, фондами та експонатами музеїв, історичними пам'ятками).

Наприкінці кожного курсу передбачено години резервного часу, які вчитель використовуватиме на власний розсуд.

Сучасні підходи до оцінювання, пов'язані з потребами особистісно-орієнтованого характеру навчання та реального розвитку учня потребують від учителя насамперед чіткого формулювання завдань оцінювання. Такими завданнями вважаються:

- показати учням, як вони досягли мети уроку;
- визначити найкращих за результатами учнів;
- стимулювати мотивацію учнів до навчання і отримання знань;
- визначити рівень здібностей учнів;
- визначити, чи є необхідність в додатковому навчанні або перенавчанні;
- поставити оцінки (в балах).

Методика перевірки знань, умінь та навичок має відповідати меті та методиці викладання курсу. Якщо для перевірки знань існують традиційні способи оцінювання, то перевірка умінь і навичок вимагає набагато більше часу, а оцінити виховний ефект програми безпосередньо на уроці взагалі навряд чи можливо. Цінності, особисте ставлення проявлятимуться

в реальному житті; завдання ж учителя – надати учням можливість проявляти і захищати власну думку в будь-яких “навчальних ситуаціях” в класі та поза школою.

Оцінювання результатів навчання учнів історії за пропонованою програмою передбачає оцінювання засвоєних ними знань і сформованих умінь та навичок.

Оцінювання навчальних досягнень учнів відбувається за критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів загальноосвітньої школи, затвердженими Міністерством освіти та науки України з урахуванням вимог до рівня профільної підготовки, поданих в даній програмі.

Таке оцінювання можна провести, пропонуючи учням на уроках тематичного оцінювання усні запитання, письмові завдання, насамперед тестові.

Однак для перевірки таких елементів підготовки учнів з історії як опрацювання (аналіз, застосування, оцінка) історичних джерел і документів, порівняння, співставлення, обґрунтування власного ставлення учня, його позиції, оцінки щодо історичної події, явища, діяча, тести виступають лише як частина прийомів контролю. Для підсумкової атестації учнів потрібно використовувати також такі форми контролю як розгорнуті усні та письмові відповіді, есе, твори, дослідження, проекти тощо.

Досягнення передбачених даною програмою навчальних результатів можливо тільки за умов поєднання активних та інтерактивних форм, методів і технологій організації пізнавальної діяльності учнів на уроках. Побудова програми дозволяє учителю звернути увагу на розвиток пізнавальних можливостей учнів, їх особистісних рис та характеристик, основних компетентностей. Впровадження програми має ґрунтуватися на новій педагогічній етиці, визначальною рисою якої є взаєморозуміння, взаємоповага, творче співробітництво. Принципово важливою є орієнтація на розвиток творчості, творчої активності, творчого мислення, здібності до адекватної діяльності в нових умовах.

Програма складена таким чином, щоб максимально спростити роботу вчителя під час підготовки до навчальних занять. Застосовуючи формулювання провідних ідей теми та зміст вимог до підготовки учнів вчитель має можливість чітко визначати очікувані результати навчання і будувати модель уроку з орієнтацією на їх досягнення, що дозволяє:

- зробити процес навчання більш мотивованим і цілеспрямованим;
- організувати контроль за особистим просуванням школярів у навчанні;
- залучати допоміжні методичні та дидактичні засоби для покращення результатів навчальної діяльності;
- активізувати пізнавальну діяльність учнів;
- допомогти вчителеві у здійсненні моніторингу власної діяльності.

Дана програма зорієнтована на кінцевий результат навчання, що дозволяє адміністрації школи:

- створити більш об'єктивну систему моніторингу як діяльності вчителя, так і просування учнів у навчанні;

- впливати, виходячи із внутрішніх резервів через закладені у програмі важелі, на покращення результатів навчальної діяльності учнів;

- консолідувати навчально-виховні зусилля батьків, учнів, школи, конкретного вчителя у створенні оптимальних умов для розкриття здібностей та інтелектуального зростання особистості учня.

10-й клас (35 год)

Дата проведення уроку	К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	6	**ВСТУП**	**Учень/учениця:**

		Ознайомлення учнів із завданнями і структурою курсу. Методологія побудови підручника. Додаткова навчальна література та електронні й Інтернет -ресурси. Тема 1. **УКРАЇНА НА ПОЧАТКУ ХХ ст.** Україна у складі Росії та Австро-Угорщини. Місце української економіки в господарському житті двох імперій. Економічна криза 1900—1903 рр. Утворення монополістичних об'єднань. Вітчизняний, імперський та іноземний капітал в економіці українських земель. Стан українського підприємництва. Індустріальна модернізація. Становище населення. Суперечливі процеси модернізації повсякденного життя. Доля жінки. Посилення міграції українського селянства. Проблеми становлення та консолідації української нації. Процес політизації українського суспільства та визвольного руху. Українські й загальноросійські політичні партії. Події російської революції 1905—1907 рр. в Україні. Українська громада у Державній думі. Земельна реформа П. Столипіна та її вплив на українські землі. Розвиток культури на початку ХХ ст. Освіта. Наука. Видатні вчені. Українська преса та видавництва. Здобутки майстрів літератури та мистецтва. Зміни у побуті та звичаях українців. Діяльність національних і спортивно-фізкультурних організацій. Церковне життя.	*визначає* хронологічну послідовність явищ економічного, політичного і культурного життя, утворення політичних партій та рухів; *показує на карті* території українських земель, регіони піднесення визвольного руху, райони виступів робітників, селян і військових у 1905—1907 рр.; *описує* прояви індустріалізації та модернізації суспільного життя на початку ХХ ст.; *характеризує* і *порівнює* прояви і процеси модернізації повсякденного життя населення Наддніпрянської України та західноукраїнських земель між собою, а також з аналогічними загальноєвропейськими; *характеризує* політизацію визвольного руху, основні події російської революції на українських землях; *узагальнює* основні факти щодо проведення столипінської аграрної реформи та *формулює* власну оцінку; *аналізує* програми та діяльність політичних партій і *дає* їм власну оцінку; *називає* та *конкретизує* фактами основні риси розвитку духовного життя; *описує* явища і пам'ятки культури цього періоду; *доводить* закономірність зв'язків між процесами формування індустріального суспільства та піднесенням національно-визвольного руху, формуванням національної свідомості і розвитком культури.
	1	*Узагальнення*	
	5	Тема 2. **УКРАЇНА В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ. ПОЧАТОК УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ** Україна в геополітичних планах країн Антанти і центральних держав. Ставлення населення і політиків до війни. Заснування Головної української ради. Союз визволення України. Формування легіону Українських січових стрільців. Воєнні дії на території України у 1914 р. Захоплення російськими військами Східної Галичини та Північної Буковини.	**Учень/учениця:** *спираючись на карту* та інші джерела інформації, *характеризує* геополітичні плани країн Антанти і центральних держав щодо України, *показує на карті* території, де відбувались воєнні події Першої світової війни; *визначає* хронологічну послідовність подій Української революції; *доводить* взаємозв'язок Першої світової війни і революції 1917 р.; *описує* повсякденне життя та *визначає* зміни, пов'язані з війною та революцією; *характеризує* стосунки УЦР і Тимчасового уряду; *порівнює* різні точки зору щодо діяльності УЦР у березні — листопаді 1917 р.; *готує* доповіді, повідомлення і реферати про основні події Першої світової війни та Української революції;

		Воєнні дії на території України в 1915— 1917 рр. Посилення економічної та політичної кризи в Російській та Австро-Угорській імперіях. Життя на фронті й у тилу. Початок Української революції. Політичні партії в підросійській Україні. Утворення Центральної Ради. Початок українізації армії. Український національний Конгрес. I і II Універсали Центральної Ради. Зміни у політичних настроях, економічному та соціальному становищі населення. Загострення конфлікту Центральної Ради з Тимчасовим урядом Росії.	*складає* характеристики та політичні портрети видатних діячів Української революції; *аналізує* зміст I і II Універсалів ЦР, *визначає* та *порівнює* головні їх ідеї.
	1	*Узагальнення*	
	6	Тема 3. **УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНІСТЬ В 1917—1921 РР.** III Універсал ЦР. Проголошення УНР. Всеукраїнський з'їзд Рад. Боротьба більшовиків із УЦР. IV Універсал ЦР. Руйнація звичайного повсякденного способу життя і настрої населення в умовах загострення політичного протистояння. Мирний договір з Центральними державами у Брест-Литовську. Вступ військ Німеччини та Австро-Угорщини на територію УНР. Гетьманський переворот. П. Скоропадський. Внутрішня та зовнішня політика Української Держави і ставлення до неї в суспільстві. Анулювання Брестського миру і наступ військ РСФРР на Україну. Утворення Директорії. Відновлення УНР в умовах збройного конфлікту з радянською Росією. С. Петлюра. Трудовий конгрес. Отаманщина. Поразки УНР. Боротьба з денікінцями. Об'єднання українських армій. Психологічний клімат у суспільстві, знецінення людського життя. Проголошення ЗУНР. Є. Петрушевич. Злука УНР і ЗУНР. Українсько-польська війна. Поглинення Північної Буковини, Бессарабії та Закарпаття іноземними державами. Запровадження радянської державності та її характер. Х. Раковський. Білий та червоний терор. Повстанський рух. Н. Махно. Падіння радянської влади у 1919 р.. Денікінський окупаційний режим.	**Учень/учениця:** *визначає* хронологічну послідовність подій українського державності 1917—1921 рр.; *показує на карті* місця основних подій періоду української державності 1917—1921 рр. та військові дії того часу; *визначає* причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами та процесами періоду визвольних змагань; *порівнює* державний устрій за часів Центральної Ради, Гетьманату, Директорії, ЗУНР; *характеризує* внутрішню та зовнішню політику українських урядів та *порівнює* їх; *формулює* власні погляди та оцінки щодо діяльності Центральної Ради, Гетьманату, Директорії, ЗУНР; *описує* соціально-економічне становище, повсякденне життя, настрої населення та психологічний клімат у суспільстві цієї доби; *порівнює* та *оцінює* різні точки зору щодо причин поразки визвольного руху, втрати державності та їх наслідків; *обґрунтовує* власну позицію з цього питання, *пише* історичне есе; *складає* політичні портрети видатних діячів Української революції 1917—1921 рр.

		Організація влади в Україні після приходу радянських військ восени 1919 року. Формальне визнання радянською Росією незалежності УСРР. «Воєнний комунізм». Варшавська угода. Радянсько-польська війна і Україна. Повстанські рухи, поразка українського визвольного руху. Уроки та наслідки державотворчих процесів.	
	1	*Узагальнення*	
	3	Тема 4. **КУЛЬТУРА І ДУХОВНЕ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ В 1917—1921 рр.** Нові тенденції та чинники розвитку культури в 1917—1921 рр. Культурні здобутки українських урядів в освітній політиці. Культурно-освітня діяльність громадських організацій. Подвижництво творців та діячів культури, їх внесок у вітчизняну й світову культуру. Діяльність більшовиків у сфері культури. Релігійне життя.	**Учень/учениця:** *показує на карті* основні місця і території, пов'язані з розвитком освіти, науки та мистецтва; *визначає* і *характеризує* основні чинники, явища, процеси та пам'ятки культури цього періоду; *порівнює* ідеї та цінності, характерні для тогочасної культури й духовного життя, із сучасними державотворчими ідеями та культурними цінностями українців; *оцінює* внесок українських діячів у вітчизняну та світову культуру.
	3	Тема 5. **УКРАЇНСЬКА СРР В УМОВАХ НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ (1921—1928 рр.)** Внутрішнє і міжнародне становище. Державний статус України в 1921—1922 рр. Утворення СРСР. Статус УСРР у складі Радянського Союзу. Голод 1921—1923 рр. Впровадження непу в Україні. Відбудова промисловості і сільського господарства. Грошова реформа. Початок індустріалізації народного господарства. Економічне, соціальне та повсякденне життя населення в роки непу. Політика влади у царині культури. Українізація (коренізація). Ставлення влади та населення до українізації. Розвиток науки і культури. Освіта. Кампанія з ліквідації неписьменності. Релігійне життя в Україні. Формування нового укладу повсякденного життя.	**Учень/учениця:** *визначає* хронологічні межі періоду економічної та соціальної стабілізації в Україні та *співвідносить* їх з аналогічним періодом в країнах Європи та світу, *визначає* хронологічну послідовність головних подій цього періоду; *показує на карті* та *пояснює* зміни у територіально-адміністративному устрої України у 1921—1928 рр.; *аналізує, узагальнює* факти щодо входження України до складу СРСР та *обґрунтовує* власну позицію з цього питання, *викладає* її у формі усної відповіді та історичного есе; *характеризує* і *порівнює* прояви і процеси стабілізації економічного й соціального життя в Україні за часів непу з аналогічними загальноєвропейськими та світовими; *узагальнює* основні факти щодо непу в Україні та *формулює* власну оцінку цієї політики; *описує* та *порівнює* зрушення у повсякденному способі життя різних верств українського населення; *визначає* сутність політики українізації, *зіставляє* різні точки зору щодо її оцінки; *визначає* та *обґрунтовує* зв'язки між основними тенденціями розвитку культури і духовного життя.
	4	Тема 6. **СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ (1929—1938 рр.)**	**Учень/учениця:** *визначає* хронологічні межі періоду в Україні та *співвідносить* їх із подіями і процесами в країнах Європи та світу, *визначає* хронологічну послідовність головних подій цього періоду;

		Перехід до форсованої індустріалізації. Директивна економіка. Життя і побут верств і груп населення. Хлібозаготівельні кризи 1927—1929 рр. Перехід до суцільної колективізації. Розкуркулення. Доля приватних сільських господарів та їхніх господарств. Повернення до продрозкладки. Зміни у житті, побуті й психології селян. Голодомор 1932—1933 рр. в Україні. «Закон про п'ять колосків». Хлібозаготівлі та їх суть. Масштаби та наслідки Голодомору. Зміни в соціальному складі населення. Формування партійно-бюрократичної номенклатури. Масові репресії. «Великий терор». Пропагандистський ідеал радянської людини. Зміни у масовій психології та свідомості населення. Становище у галузі освіти. Досягнення науки та гальмівні чинники її розвитку. Література і мистецтво. «Розстріляне відродження». Політика держави щодо церкви та її наслідки. Ліквідація УАПЦ.	*показує на карті* місця, пов'язані з подіями період у суцільної колективізації та голодомору, основні індустріальні об'єкти; *описує* та *порівнює* зрушення у повсякденному житті різних верств українського населення; *аналізує, узагальнює* факти і щодо причин та наслідків процесу закріплення радянської влади, *обґрунтовує* власну позицію з цього питання, *викладає* її у формі усної відповіді та історичного есе; *визначає* сутність політики колективізації, розкуркулювання; *узагальнює* основні факти голодомору в Україні та *формулює* власну оцінку цих подій; *наводить* основні аргументи щодо визнання голодомору геноцидом українського народу; *характеризує* культурні процеси та *оцінює* підсумки культурницької діяльності більшовиків; *визначає* та *обґрунтовує* зв'язки між закріпленням радянської влади і масовими репресіями в Україні та зрушеннями у повсякденному житті й масовій психології, «розстріляним відродженням» та основними тенденціями в культурному житті.

	1	*Узагальнення*	
	2	Тема 7 **ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В 1921—1939 рр.** Правовий статус Східної Галичини та українських північно-західних земель у складі Польщі. Осадництво. Промисловість і сільське господарство. Українська кооперація. Економічне і соціальне становище населення. Політична ситуація. «Пацифікація». Розгортання українського націоналістичного руху. Утворення Української військової організації та Організації українських націоналістів. Українські політичні партії. Культурне життя. Українські землі у складі Румунії. Економічне і соціальне становище українського населення. Діяльність українських політичних партій і рухів. Культурне життя.	**Учень/учениця:** *визначає* хронологічну послідовність головних подій на західноукраїнських землях цього періоду, *співвідносить їх* із подіями і процесами в радянській Україні, країнах Європи; *показує на карті* західноукраїнські землі, що увійшли до складу Польщі, Румунії та Чехословаччини, регіони, охоплені підпільним націоналістичним рухом; *характеризує* і *порівнює* явища і процеси економічного розвитку, суспільного та повсякденного життя на західноукраїнських землях із проявами суспільного та повсякденного життя в УРСР за часів непу та закріплення радянської влади; *описує* та *порівнює* зрушення у повсякденному житті різних верств українського населення у складі різних держав; *аналізує, узагальнює* факти та різні точки зору, *визначає* причини та наслідки важливих подій і явищ політичного, соціального та культурного життя західноукраїнських земель, причини створення УВО та ОУН, *формулює* власні оцінки цих подій; *обґрунтовує* власну позицію щодо причин виникнення та існування Карпатської України, *викладає* її у формі усної відповіді та історичного есе;

		Становище Закарпаття у складі Чехословаччини. Економічне, соціальне та культурне життя. Течії у громадсько-політичному житті українців: русофільство, русинство, українофільство. Карпатська Україна. «Карпатська Січ». А. Волошин	*визначає* сутність політики осадництва й «пацифікації» та інших проявів національної політики щодо українського населення в Польщі, Румунії та Чехословаччині; *визначає* та *обґрунтовує* зв'язки між особливостями правового статусу західноукраїнських земель та національною політикою іноземних держав і зрушеннями у повсякденному, культурному житті й масовій психології
	2	Тема 8. **НАШ КРАЙ у 1900—1939-х роках** Процеси модернізації економічного і соціального життя на початку XX ст. Вплив Першої світової війни на соціальне і економічне життя. Події Української революції на території краю. Вплив воєнно-політичних подій 1917— 1921 рр. на становище в краї.. Особливості адміністративно-територіального устрою, економічного і соціального розвитку краю у 1921—1939-ті роки Особливості культурних процесів. Внесок діячів культури краю в розвиток вітчизняної культури . Зміни у повсякденному житті населення. Духовне життя, звичаї, традиції, побут. Політичне життя.	**Учень/учениця:** *показує на карті* просторові межі краю і описує особливості адміністративно-територіального устрою в 1900—1939-х роках; *характеризує на основі карти* модернізаційні процеси, події Першої світової війни, Української революції та визвольного руху, що відбувалися на території краю; *хронологічно співвідносить* основні події та історичні процеси в краї з подіями і процесами вітчизняної та європейської історії; *описує* побут, повсякденне життя людей краю на основі аналізу та узагальнення даних різних джерел інформації (текстів, фрагментів історичної літератури, писемних та речових історичних джерел, ілюстрацій, фондів та експонатів музеїв, історичних пам'яток); *характеризує* особливості духовного та суспільного життя мешканців краю в порівнянні з аналогічними явищами та процесами на інших територіях України.

11-Й КЛАС
(52 ГОДИНИ)

Дата проведення уроку	К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	7	Вступ. Завдання і структура курсу. Способи роботи учнів з підручником, додатковою навчальною літературою, електронними та Інтернет-ресурсами. Форми і методи організації навчальної діяльності на заняттях з курсу. Державні вимоги до рівня підготовки учнів. **Тема 1. УКРАЇНА В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ (1939—1945 рр.). ВЕЛИКА ВІТЧИЗНЯНА ВІЙНА (1941—1945 рр.)** Україна у міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Вступ Червоної армії на територію Західної України. Возз'єднання Хотинщини, Південної Бессарабії і Північної Буковини з УРСР. Радянізація нових територій. Становище в Україні в 1939-у першій половині 1941 рр. Початок Великої Вітчизняної війни. Відступ Червоної армії. Мобілізаційні заходи та евакуація. Військові події 1941—1942 рр. Окупація України. Колабораціонізм. Нацистський «новий порядок». Життя населення України в умовах окупації. Колабораціонізм. Концтабори та масове знищення людей. Голокост. Остарбайтери. Життя в евакуації. Рух Опору та його течії. Розгортання радянського партизанського руху. Утворення УПА. Початок визволення України. Бої на Лівобережжі. Звільнення Києва. Звільнення Правобережної та Південної України. Примусове виселення з Криму в східні регіони СРСР татар, греків, вірмен. Завершення вигнання окупантів з України. Становище в західних областях. Завершення Великої Вітчизняної війни. Героїзм українського народу. Ціна перемоги. Культура в роки війни. Наш край у 1939-1945 рр.	**Учень/учениця:** *визначає* хронологічну послідовність подій Другої світової та Великої Вітчизняної війн початкового їх періоду та його основні етапи й співставляє зміст означених понять. *Спираючись на карту* та інші джерела інформації, характеризує геополітичні плани СРСР та Німеччини щодо України, показує на карті території, де відбувались воєнні події Другої світової та Великої Вітчизняної війн і розгортався рух опору. На основі різних джерел інформації: *порівнює* ставлення до війни різних верств населення та політичних сил в українських землях; *описує* героїчні події Великої Вітчизняної війни; описує повсякденне життя та визначає зміни, пов'язані з війною; *характеризує та порівнює* діяльність національного та партизанського антифашистських рухів, дає їм власну оцінку; порівнює різні точки зору щодо діяльності ОУН і УПА за часів війни, дає їм власну оцінку; *складає* характеристики та політичні портрети видатних українських полководців та героїв війни; *порівнює* різні точки зору, що існують в історичній науці, відносно подій та етапів Другої світової та Великої Вітчизняної війн та визначає власну позицію; *розповідає* про ціну перемоги та висловлює власну позицію щодо ролі війн у житті людства.
	4	**Тема 2. УКРАЇНА В ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ (1945 — ПОЧАТОК 50-х рр.)** Адміністративно-територіальні зміни. Україна в ООН та міжнародних організаціях. Внутрішньополітичне та економічне становище республіки. Відбудовчі процеси у господарстві. Голод 1946—1947 рр. Зміни в житті та побуті населення.	**Учень/учениця:** *визначає* хронологічну послідовність головних подій відбудовчого періоду. *Пояснює* на основі карти зміни в адміністративно-територіальному устрої та відбудовчі процеси у промисловості. На основі різних джерел інформації: *характеризує* зовнішньополітичну діяльність УРСР,

		Відновлення політики радянізації в західних областях України. Становище церкви. Ліквідація УГКЦ. Партизанські дії УПА. Операція «Вісла». Освіта. Наука. Література і мистецтво. Становище творчої інтелігенції. Ідеологічні кампанії. Наш край у 1945-на початку 50-х рр.	*співставляє* різні точки зору щодо цього питання та дає їй власну оцінку; *визначає* умови і особливості відбудовчих процесів в Україні у порівнянні з загальноєвропейськими варіантами післявоєнної конверсії та відбудови; *розповідає* про життя населення західних областей в умовах опору радянській владі; *порівнює* першу та другу хвилі радянізації західних областей; *характеризує* протистояння радянської влади та національно-визвольного руху в західних областях України. *співставляє* різні точки зору щодо цього питання та дає їм власну оцінку; *описує* повсякденне життя та визначає зміни, пов'язані з відбудовчими процесами; *визначає* зв'язки між відбудовчими процесами, особливостями політичного життя та суперечливими явищами у розвитку культури та духовного життя.
	1	*Узагальнення*	
	1	*Резервний час*	
	7	**Тема 3. УКРАЇНА В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА (середина 50-х — середина 60-х рр.)** Внутрішньополітичне становище України у середині 50-х рр. Стан промисловості та сільського господарства. Соціальне та економічне життя населення. Входження Кримської області до складу УРСР. ХХ з'їзд КПРС і початок лібералізації. Реабілітація жертв сталінських репресій. Ставлення в суспільстві до діяльності М. Хрущова. Загострення боротьби серед вищого партійного керівництва України. Зміни в управлінні господарством. Розвиток промисловості. Аграрна політика у другій половині 50-х — першій половині 60-х рр. ХХ ст. Нові явища у соціальній сфері. Зрушення у повсякденному житті населення. Науково-технічна революція. Реформи освіти. Здобутки науки. Посилення русифікації. «Відлига» в українській літературі та у мистецтві. «Шістдесятництво» в українській культурі. Зародження дисидентського руху в Україні та його особливості. Релігійна політика. Наш край у 1953-1964 рр.	**Учень/учениця:** на основі різних джерел інформації: *характеризує* внутрішньополітичне та соціально-економічне становище України на початку 50-х років ХХ ст.; *описує* прояви процесів лібералізації в різних сферах життя українського суспільства, співставляє різні точки зору щодо процесів лібералізації в Україні та дає їм власну оцінку; *визначає* сутність і значення дисидентського руху, характеризує особливості його зародження в Україні та його вимоги у порівнянні з міжнародними нормативно-правовими актами щодо захисту прав людини того часу; *описує* повсякденне життя та визначає зміни, пов'язані з процесами лібералізації суспільства; *аналізує* явища суспільного життя, визначає причини та наслідки реформ; *характеризує* основні тенденції в розвитку культури та її вплив на українське суспільство; *визначає* зв'язки між процесами лібералізації суспільства, особливостями політичного життя та суперечливими явищами у розвитку культури та духовного життя; *доводить*, що процеси лібералізації здійснили вплив на зростання національної самосвідомості.
	1	*Узагальнення*	
	1	*Резервний час*	
	8	**Тема 4. УКРАЇНА У ПЕРІОД ЗАГОСТРЕННЯ КРИЗИ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ (СЕРЕДИНА 60-х — середина 80-х рр.)** Ідеологічні орієнтири партійно-радянського керівництва та зміни у його структурі. Конституція УРСР 1978 р.	**Учень/учениця:** *визначає* хронологічну послідовність та зв'язки між головними подіями періоду «застою» в Україні.

		Спроби реформування економіки в другій половині 60-х років. Економічне становище УРСР у 70-ті — на початку 80-х рр. XX ст. Матеріальний рівень життя населення. Зміни в соціальній та у національній структурі населення. Здобутки і проблеми розвитку соціальної сфери. Привілейоване становище партійно - радянської номенклатури. Повсякденне „життя населення. Моральний стан радянського суспільства. Освіта. Стан науки: здобутки і проблеми. Розвиток літератури. Формування опозиційних течій в культурі та реакція на них влади. Суперечливі тенденції в розвитку українського мистецтва. Активізація опозиційного руху в другій половині 60-х — на початку 70-х років. Форми діяльності дисидентів. Наш край у середині 60-х- на початку 80-х рр.	*Пояснює* на основі карти основні тенденції економічного і соціального розвитку України у 60—80-ті роки XX ст. На основі різних джерел інформації: *характеризує* внутрішньополітичне та соціально-економічне становище України у другій половині 60-х — першій половині 80-х років XX ст.; *порівнює* реформи за часів М. Хрущова з реформами другої половини 60-х рр., визначаючи їх причини та наслідки; *визначає, пояснює* на прикладах поняття «застій», дає власну оцінку цьому періоду життя України; *характеризує та порівнює* основні вимоги дисидентського руху в Україні в умовах лібералізації суспільства з вимогами другої хвилі опозиційного руху наприкінці 60-х — в 70-ті рр., співвідносить його прояви з міжнародними нормативно-правовими актами щодо захисту прав людини»того часу; *описує* повсякденне життя та визначає зміни, пов'язані з кризовими процесами у суспільстві періоду застою; *аналізує* різні точки зору щодо оцінки періоду застою і його проявів в Україні; *визначає* власну позицію щодо питання про системну кризу радянського суспільства, зв'язки між цими процесами та особливостями політичного життя й суперечливими явищами у розвитку культури та духовного життя в Україні; *характеризує і пояснює* основні чинники, особливості й тенденції розвитку культури другої половини 60-х — середини 80-х рр. XX ст.; *висловлює і аргументує* власну точки зору щодо кризи суспільної свідомості та початку формування подвійної моралі радянського суспільства.
	1	*Узагальнення*	
	1	*Резервний час*	
	6	**Тема 5. РОЗПАД РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ Й ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ (1985—1991 рр.)** Причини та початок «перебудови». Чорнобильська катастрофа. Політика «прискорення» та її наслідки в Україні. Стан економіки. Рівень життя населення. Розгортання страйкового руху. Гласність та лібералізація. Зрушення у політичному житті України. Пожвавлення громадської активності. Формування багатопартійної системи. Активізація національного руху у другій половині 80-х років. Формування національних громадських організацій і об'єднань. Початок та проблеми релігійного відродження. Результати виборів до Верховної Ради УРСР і місцевих рад 1990 р. Декларація про державний суверенітет України. Україна у загальносоюзних суспільно-політичних процесах у першій половині 1991 року. Спроба державного перевороту в СРСР. Проголошення, незалежності України. Розпад СРСР.	**Учень/учениця:** *визначає* хронологічну послідовність головних подій періоду «перебудови» в Україні та проголошення незалежності, складає синхроністичну таблицю подій в Україні, в Європі, в світі. *Показує* на карті кордони незалежної України. На основі різних джерел інформації: *характеризує* внутрішньополітичне та соціально-економічне становище України у другій половині 80-х — на початку 90-х рр. XX ст.; *аналізує та порівнює* явища суспільного життя кінця 80-х — початку 90-х рр., визначаючи причини активізації соціально-політичного життя населення; *співставляє* різні точки зору щодо процесів перебудови в Україні та дає їм власну оцінку; *визначає та характеризує* причини розпаду СРСР і утворення незалежної України, аргументує власну позицію; *визначає та описує* становище в Україні після розпаду СРСР;

		Наш край у 1985-1991 рр.	*порівнює* процеси і явища суспільного життя в Україні та інших регіонах СРСР у цей період, визначає спільне та особливе; *характеризує і пояснює* основні чинники, особливості й тенденції розвитку українського суспільства на початку 90-х рр.; *описує* повсякденне життя та визначає зміни, пов'язані з процесами «перебудови» суспільного життя, розпаду СРСР та утворення незалежної України; *визначає* зв'язки між процесами «перебудови» радянського суспільства та особливостями політичного та соціально-економічного життя українського суспільства.
	1	*Узагальнення*	
	1	*Резервний час*	
	10	**Тема 6. УКРАЇНА В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ** Державотворчі процеси: особливості розбудови законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні. Участь населення у державотворчих процесах. Прийняття Конституції України (1996 р.). Становлення інституту президентства в Україні. Стан господарства після розпаду СРСР. Спроби реформування економіки. Роздержавлення, приватизація та фінансова система України. Соціальне та економічне становище населення. Еміграція. Основні тенденції розвитку економіки в другій половині 90-х років. Пошуки шляхів стабілізації на початку XXI ст. Здійснення аграрної реформи. Включення населення у ринкові відносини. Кроки до інтеграції української економіки у європейський та світовий економічний простір. Демографічні зміни. Соціальна диференціація суспільства. Міжнаціональні відносини. Основні чинники та особливості розвитку культури в Україні. Модернізація національної системи освіти. Основні тенденції розвитку науки. Здобутки української літератури і мистецтва. Фізична культура, спорт. Досягнення і проблеми української культури на початку XXI ст. Стан навколишнього середовища та проблеми охорони довкілля. Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля. Екологічні проблеми початку XXI ст. Основні чинники та особливості релігійного життя України в умовах незалежності. Взаємовідносини державної влади та релігійних конфесій. Основні принципи зовнішньої політики незалежної України. Ядерне роззброєння. Україна в міжнародних організаціях. Пошуки зовнішньополітичних орієнтирів наприкінці XX — на початку XXI ст. Розвиток краю в умовах незалежності України.	**Учень/учениця:** *визначає* хронологічну послідовність головних подій періоду розбудови незалежної держави. *Пояснює* на основі карти співвідношення політичних сил в Україні, показує на карті території України, навколо яких періодично виникає напруженість у відношеннях із сусідніми державами. На основі різних джерел інформації: *характеризує* внутрішньополітичне та соціально-економічне становище України у 90-ті роки — на початку XXI ст., співставляє різні точки зору щодо процесів розбудови незалежної, демократичної, соціальної, правової держави та дає їм власну оцінку; *визначає та характеризує* основні напрямки зовнішньої політики України в умовах загальноєвропейських та світових процесів інтеграції; *описує* зміни у повсякденному житті та свідомості населення, визначає їх взаємозв'язок з перетвореннями суспільного життя. *визначає* власну позицію щодо питання про суперечливі процеси розбудови незалежної держави в Україні, зв'язки між ними та особливостями політичного й економічного життя; *характеризує і пояснює* основні чинники, особливості й тенденції розвитку українського суспільства кінця XX — початку XXI ст.; *висловлює і аргументує* власну точку зору щодо перспектив економічного, політичного і соціального розвитку України. **Учень/учениця:** *показує* на карті основні місця і території, пов'язані з сучасним розвитком освіти, науки та мистецтва. На основі різних джерел інформації: *визначає і характеризує* основні чинники, особливості розвитку, явища, етносоціальні, культурні та інші процеси цього періоду; *порівнює* ідеї та цінності, що були характерні для радянської культури з сучасними державотворчими ідеями та культурними цінностями українців;

			оцінює внесок окремих діячів у вітчизняну культуру; *порівнює* шляхи і прояви процесів духовного й національного відродження українського народу з аналогічними процесами у постсоціалістичних країнах та державах колишнього СРСР, які виникли у 90-ті роки XX — на початку XXI ст.; *визначає і характеризує* основні тенденції етносоціального та культурного життя України, дає їм власну оцінку. **Учень/учениця:** *визначає* хронологічну послідовність подій, пов'язаних із участю України у світових процесах глобалізації та інтеграції. На основі різних джерел інформації: *характеризує* зміни у житті українського суспільства та діяльності держави в умовах глобалізації та інтеграційних процесів, співставляє різні точки зору щодо визначальних векторів інтеграції України у світове співтовариство та дає їм власну оцінку; *описує* здобутки України щодо інтеграції у європейський, світовий, гуманітарний та освітній простір.
	1	*Узагальнення*	
	1	*Резервний час*	